БЕЛАРУСКАЯ ДУМКА

Цана нумэру 50 кап.

Выходзіць тройчы у тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі:
Вільня, Востра-Брамская, № 9.

Год I. Серада, 7 мая 1919 г. № 5.

Трэба ратаваць.

Трэба ратаваць тую частку Беларусі, дзе доўга быў фронт.

Трэба ратаваць тых людзей, што мусяць ізноў распачынаць там жыцьцё.

У сусьветнай цяперашней завірусе, сярод гоману і клуму на паміжнародным кірмашу чуюць толькі таго, у каго дужае горла, слухаюць толькі таго, каго карысна слухаць ці ад каго ня можна іначай адчапіцца.

Як ні дзіўна гэта для нашыіх часоў такой-сякой культуры і цывілізацыі, а тымчасам усё—так.

Усё так, і крычаць аб патоптаных умовах, аб вызваленьню малых народаў, аб іх самаазначэньню, адраджэньню пасьля вайны і г. д.—адно, а ці спраўдзіцца тая гутарка ці не—саўсім другое.

Беларусь мела няшчасьце ваеваць. Ваевала яна не як асобная дзяржава, а як частка Расейскай імперыі. Праўда у такім жа палажэньню была і расейская частка Польшчы. У такім жа палажэньню былі і часткі Аўстра-Венгрыі, што цяпер вырабіліс на новыя дзяржавы.

І вось дзіва: усе маюць права голасу, усе маюць права, каб сусьветная грамада гаіла ім болькі, а мы, а Беларусь?

А мы ня маем.

Бо мы ня маем дужага горла...

Бо нас слухаць няма карысьці...

Бо нас можна ня паслухаць...

Што мы ня маем дужага горла, мы самі вінаваты. Вінавата беларуская селянска-работніцкая грамада, каторая у пару, у свой час не парупілася падумаць, разважыць і уцяміць, што у яе будзе дужы голас толькі тады, калі ён будзе беларускі.

І беларускі ня толькі нацыянальна, але і тэррытарыяльна.

Калі у беларускім хору сальлюцца галасы усіх яе жыхароў бяз рожніцы нацыі і веры.

Гэта вельмі важная справа.

Мы яе праспалі.

Цяпер пакутуем.

Пакутуем таксама бяз рожніцы нацыі і веры.

Трэба як найскарэй папраўляць гэтую вялікую трагічную памылку.

Каб Беларусь не рабавалі, каб над намі, яе жыхарамі, ніхто ня зьдзекаваўся, трэба пісацца у беларускі хор, каб гэты хор быў чуцен там, дзе яго цяпер ня чуюць, ня хочуць слухаць.

Ня хочуць слухаць, бо няма карысьці...

З нас высмакталі усе сокі, нас абадралі, нашую старонку разбурылі, вынішчылі, і нас няма карысьці слухаць.

Каб мы мелі дужы голас, дык ба мы, ня хочучы адбіраць чужога, не далі-б забіраць сваё і прад'явілі-ба рахунак грабежнікам, што агалілі нас.

А цяпер нас ня хочуць слухаць, бо нас можна ня паслухаць.

Нас можна ня паслухаць дзеля таго, што ад гэтага у добрай кумпаніі ніякага скандалу ня будзе.

Сорам нам!

Сорам нам хоць ба за тое, што дзеецца на б. франтовай паласе Беларусі.

Вы ведаеце, што дзеецца там?

Не.

Дык-жа ведайце, што калі вы бачыце, як на вуліцы ня можа йсьці ад голаду чалавек, і вам робіцца брыкра і дрэнна, жаль і ёлкасьць агортываюць вас, дык усё гэта драбніцы перад тым, што дзеецца на б. франтовай паласе нашай.

Людзі варочаюцца з бальшавіцкай Расеі без капейкі грошы, голыя, босыя, галодныя і хворыя.

Там, дзе была хата—цяпер зрытая акопамі зямля. Ні двара, ні кала, ні коніка, ні сабакі. Пабітая цэгла ды дзікае сухазельле. І так на соткі вёрстаў.

Німа чаго есьці, німа чым сеяць.

Бальшавікі ня далі нічога. Толькі плацілі тым сваім чыноўнікам, што езьдзілі, глядзелі ды пісалі статыстыку ці ліха іх ведае што. Толькі вывязьлі у Маскоўшчыну усе астаткі вайсковага баг[illegible]я, якія былі кінуты немцамі. І навет з гэтай абдзёртай старонкі, ад паміраючых з голаду людзей, адабралі ў гарадох і замажнейшых паветах, дальшых ад б. фронту, некалькі вагонаў мармеляду і бульбы і вывязьлі іх у свае сталіцы. Напусьцілі поўна сьпекулянтаў і сваіх хвабрычных мяшочнікаў, якія мелі цэлыя хунты кярэнак, а калі тутэйшыя жыхары, гэныя старцы-бежанцы, прасіліся праехаць колькі станцыяў, каб прывезьці торбачку жыта, бо дзеці мёрлі з голаду, дык іх білі, сьпіхалі з тормазаў, заарыштоўвалі і зьнушчаліся, як можа зьнушчацца чужынец і запанеўшы хам.

Дабрадзейка Амэрыка у гэты час памагала Бельгіі, Сербіі, Польшчы, Ліцьве, і толькі беларускай франтовай паласе раданькі ня было.

Сорам нам!

Бо і мы самі ня можам памагчы братом сваім.

Дзе там: мы маем шмат паноў, трэба ім служыць.

А калі гэткія нядбалыя будзем доўга, дык мусім служыць ня хочучы.

Хочаш ня-хочаш, мусіш быць у войску бальшавікоў.

Хочаш - ня - хочаш, мусіш быць у войску іхных ворагаў.

Эй, годзе, браты!

Калі цяпер ня будзем дбаць і клапаціць, — загінем надоўга.

Ярмо, што ўзьдзенуць на нашы шыі, будзе муліць шыю і дзеткам нашым.

Дык не давайцеся.

Гуртуйцеся у моцную, беларускую селянска работніцкую партыю, каб абараніць свае правы і патрэбы: класавыя, нацыянальныя і усякія іншыя.

Абірайце свае селянска-работніцкія рады, рады усяго працоўнага народу Беларусі.

Не давайцеся пад ярмо.

Рыхтуйцеся на бой.

N.

БЕЛАРУСКАЕ ВОЙСКА.

Для кожнага сьвядомага беларуса, (а мусім азначыць нашым прыхільнікам, што беларуская сьвядомасьць за час вайны і палітычнае свабоды вельмі ўзрасла), ясна, што народ, каторы праклямаваў сваю незалежнасьць і непадзельнасьць у справе нацыянальнай арміі, можа мець толькі адзін пагляд, ад каторага, калі лічыць сябе народам і верыць у сваю сьветлую будучыню, адступіць ніяк ня можа.

Пагляд гэты—права і патрэба нацыянальнае беларускае арміі—так моцна засеў у нашые мазгі, што ніхто з беларусаў як з інтэллігенцыі так і з простага народу пярэчыць гэтаму ня можа і ня будзе.

Ня будзем тут прывадзіць нашых праваў на сваё войска, бо гэта праўда лішне ясная, ня будзем так сама прывадзіць гісторыі формацыі беларускіх войск, якія ўжо былі сфармованы зараз як пасьля рэвалюцыі, бо ўсё гэта добра на памяці ў кожнага беларуса,—адзначым толькі, што найбольш нам памаглі і зрабілі ў гэтым кірунку нашыя запраўдныя браты—украінцы. Навет часта няпрыхільныя нам ліцьвіны прызналі нам гэтае права.

Іншы абраз прадстаўляюць нашыя стасункі да Польшчы, якая хоча, будзем верыць, што шчыра, братняй згоды з намі, самаазначэньня нашага народу і прапануе нам палітычную унію на аснове „роўныя з роўнымі, вольныя з вольнымі".

Усё гэта вельмі прыгожа, вельмі навет пажадана, бо братняя згода ўсім нам і патрэбна і карысна, але... цьвёрдая дзейнасьць паказывае нам—дзіва.

Па гораду раскleены абвесткі аб нейкай Літоўска-Беларускай дывізіі, аб чым ужо ў нас пісалася, пачалося вербаваньне да гэтай дзіўной дывізыі і ў нумэры 8-ым польскай газэты „Nasz Kraj" мы знаходзім спробу апраўданьня гэтае пакалечанае ідэі.

Што датычыцца нас, беларусаў, мусім цьвёрда заявіць: *„Беларускі Народ, які праклямаваў сваю незалежнасьць і непадзельнасьць можа і хоча служыць толькі у сваім нацыянальным войску".*

У гэтым кірунку ясна высказалася

беларуская дэпутацыя, якая зложыла мэмарандум Вышэйшаму Камандуючаму Польскіх Войск Яго Міласьці грамадзяніну Язэпу Пілсудзкаму, вельмі прыхільна прыняўшаму беларусаў. У данный справе становішча беларусаў яснае і высказана цьверда.

Вельмі сумлеваемся, каб у гэтую Літоуска-Беларускую дывізыю пайшлі ліцьвіны... Гэта мажліва толькі для хварбаваных дабрадзеяў тыпа пана Эуэзэбіюша Лапацінскага, каторага ліцьвіном прызнаць ніякі „праўдзівы ліцьвін" ня можа, хоць-бы ён і сотні лістоў друкаваў аб сваім „ліцьвінстве" у газэце „Nasz Kraj".

Так сама у Літоўска-Беларускую дывізыю ня пойдзе ніякі сьвядомы беларус, бо гэта было-бы чыстае духоўнае перакручываньне.

Могуць пайсьці у гэтую дывізыю толькі маласьвядомыя беларусы, якіх паны шовіністы, розныя полёнізатары называюць палякамі дзеля іх каталіцкае веры. Чыталі мы падобную вестку у газеце «Dziennik Wileński» дзе пісалося аб ваколіцах Ліды...

Што ўжо трошкі такіх беларусаў пайшло, ведаем, бо бачылі мы іх 30 красавіка на Дамініканскай вуліцы ў радах, з аружжам і на свае вушы чулі каманду польскім акцэнтам па маскальску: „ряды стройся! смирно!!!"

Усё гэта аднак ня сведчыць ні аб „równości" ні аб „wolności" і насоўвае жудасныя думкі аб нашых будучых адносінах.

На жаль усе важнейшыя уласьці, як грамадзянін Язэп Пілсудзкі ды грам. Юры Осмолоўскі выехалі у Варшаву. Цяпер у Вільні няма з кім гаварыць, бо вайсковыя або з Польшчы, Галічыны, Познані у тутэйшых справах некампэтэнтны, а другія „вельмі прыхільныя беларусам" як яго вяльможнасць пан Ян Пілсудзкі, скажуць нам, што яны нічога ня могуць зрабіць...

А спраў шмат, якія ня церпяць адкладу. З найбольш палючых хоць бы ўзяць справу беларусаў вайсковых. Сьвядомага беларуса-афіцэра, калі ён зарэгістраваны, вайсковая польская улада, ня разьбіраючыся у нацыянальнасці, пашле у Варшаву а калі беларус туды ні захоча пайсьці, яго схаваюць у ваенна-палонным лагеры.

Дзеля гэтых прычын шмат беларусаў яшчэ не рэгістравалася, зарэгістраваныя ходзяць як прыбітыя цяжкім горам і дзьверы Беларускае Рады амаль не зачыняюцца, бо кожны прыходзіць за парадай ці ратункам.

Як выясьняцца гэтыя палючыя і балючыя усіх нас пытаньні ня ведаем. Проціў беларускі курс бачым ужо у газэце „Dziennik Wileński". Старыя нашыя знаёмыя даўно вельмі прыхільныя беларусам" пан Ян Обст, Б. Студніцкі асчасьлівілі Вільню сваім прыездам, толькі і глядзі што і ўсялякія іншыя „польскіе гакатысты" пачнуць працаваць для «równości i wolności», якая выйдзе на карысць не „ich ojczyzny" а „ad majorem Russiae gloriam".

Час трывожны, час адпаведальны, у каторым павіннасць кожнага беларуса гуртавацца і быць на варце беларускіх інтарэсаў...

Caveant consules!...

Юры Олельковіч.

ШТО ЧУВАЦЬ?

— З польскай палітычнай думкі — Жыдоўская справа и Вільні.—Курс грошы —Дарагавізна.—Дзялішьба прадуктаў

Тады, як польская эндэцыя без ніякага стыду і устрыманьня, ледзь увайшло польскае войска ў Вільню, пачала правадзіць свае захватныя датычна нашага краю думкі,—дужа прыемна пачуць ад часу да часу іншы польскі голас, голас тэй часткі польскага грамадзянства, якая „хоча будучыню Польшчы абаперці ня толькі на моцы сілы, але і на аснове права і справядлівасьці". У гэтым сэнсе ў № 11 віленскай польскай газэты „Nasz Kraj" ёсьць стацьця п. з. «Niepiękne machinacje», у каторай аўтор, кажучы аб віленскіх настроях пасьля заняцьця Вільні польскім войскам, між іншым піша:

> „Але вось у ноту агульнага радаснага ажыўленьня ўшчаміўся фальшывы тон—гэта „палітыкі" пачалі на гэтую тэму снаваць свае камбінацыі і разрашаць асабістыя сваркі. Гэтыя сваркі пачала „Gazeta Warszwska" і адпаведнік не ў Сойме — Нацыянальна-Народная Сувязь (Związek Narodowo-Ludowy)..
>
> „І пачалі круціць работу. Прадставілі ў Сойм праэкт, а калі прызналі яго безадкладнасьць, надрукавалі гэты яшчэ ня прынятый Соймам праэкт на плакатах і яго выслалі у Вільню, дзе яго услужліва

Беларускае драматычнае пісьменства.

За час апошняй рэвалюцыі, ня маючай прыкладу ў гісторыі усяго сьвету, ня зьявілася ніводнага мастацкага твору, каторы па сваёй глыбіне саўсім-ба адпаведаў вялізнасьці мамэнта, які перабывае чалавецтва.

І можа быць толькі новы век родзіць генія, што перавышыць усіх ведамых дагэтуль вялічэйшых тварцяляў і ў прызьмі новых сьветапаглядаў адаб'еця істоту тваранага намі пачатку новай эры.

Нашая мастацкая творчасьць ня зганяецца за творчасьцю жыцьця.

Трэба ж быць асілкам з цьвёрдае скалы, каб ня ачынуцца захопленым набегаючымі валамі бушуючай стыхіі рэвалюцыі, і быўшы ў ёй, быць па-за ёю на гэтулькі, каб бачыць ды й чуць цэлае і злавіць самыя дробнінькія дэталі і ў срогам разьмежаваньню перавесьць тое і другое на мову ўласных пачуцьцёў.

Сучаснасьць такіх асілкаў ня маець.

Дасьць яго новая эра у свае першае вякі, калі сьцені і зданьні старай, памёршай эры будуць мітусіцца каля дзяцінай калыскі адраджонага чалавецтва.

Сучасьнікі не ўпраўляюцца навет фіксаваць з пэўнай мастацкай поўнасьцю наш час.

Што касаецца літэратур адраджоных народаў, дык іхным прадстаўнікам, бадай, лягчэй управіцца з гэтым заданьнем, дзеля таго што у іх німа моцных гібяльных традыцыяў прошласьці, — гэта першае, — і яны, раджоныя новым часам, поўны сьвежай энэргіі адраджэньня свайго народа — гэта другое.

І да праўды падобна, што прапорцыя паэтаў і пісьменьнікаў, духам сваім належачых да новай эры, выйдзе цяпер большаю якраз у гэных народаў.

На гэткі пагляд трэба разгледаць беларускіх аўтараў, што падаюць матерыял да тэатру.

З аднаго боку — яны усе самі з народнай гушчы, людзі нашых дзён, і дзеля таго творчасьць іх суцэль — дзён нашыіх.

З другова боку—яны усе у жыцьцю самыя абычайныя людзі, плаваюць у віру рэвалюцыі і, занятыя штодзеннасьцю, троху-троху упраўляюцца сплаціць падатак патрэбе тварэньня, троху-троху управляюцца фіксаваць навакольнасьць.

Ім некалі уцяміць яе так, як вымагае творчасьць, і яны запісваюць толькі тое, што было учора, але ня абхапліваюць сяньнішняга жыцьця і ня малююць загадкавы контув заўтрашняга.

«Раськіданае гняздо» Я. Купалы — гэта мешаніна рэалізма з сымвалізмам, разам з чым сымвалы новага часу абгорнуты нейкім туманам няпоўнай усьвядомленнасьці, і дзеля таго яны, падманяючы нрынаднасьцю думкі выйграюць, але маючы ушчэрбу ў сочнасьці хварбаў побач з рэалізмам, многа губяць.

Аўтар дужэйшы ў рэалізму.

Дух навізны толькі здалеку, хапя і безадступна, мітусіцца перад ім, уваходзячы у сымвалічны, няжыцьцевы і гыторычны абраз няведамага чалавека, работніка, згукаючага па гарадох і весях усіх труждаючыхся і абрамяненых на „вялікі сход",

Справа ясная: драму напісаў да сацыяльнай рэвалюцыі паэта-земляроб, каторы разьвязывае сацыяльныя праблемы сваім уласнам індувіалістычным спосабам, як-бы так сказаць — с тутэйшых народных пагляда.

І тып работніка незадачны.

Дзеі адбываюцца н а к у ц ь ц ю вялізных парушэньняў, і ў гэным н а к у ц ь ц ю увесь драматызм палажэньняў, бо драма ў агульным змыслу, ці тое: ў назьбіраньню у жыцьці дзеючых асоб і іхных заемадносінах чаго-сьці гэткага, што вядзець да немінучага ўзрыва, гэтай драмы німа.

Чыншавік, вечны панскі арандацяль, абцяжарэны вялікаю сям'ёю, мусіць па волі пана вынасіцца з роднага гнязда, гдзе жылі яго дзяды і прадзяды, бо пану запатрэбіўся той кавалачак зямлі для распашырэньня і без таго аграмаднай сялібы.

Забіты горам чыншавік, не спадзяючыся знайсьці прытулішча у другім месцу і укінуўшыся у нейкі неразважаючы адчай, ня выходзіць з роднага гнязда, кажучы, што выкінуць яго здолеюць хіба гвалтам.

Пан ня уважае ні на што.

Калі у чыншавіка хварэіць жонка, з панскага двара прыходзяць людзі і пачынаюць раскідаць гняздо, каторае прысуджана пану, ламаюць плот, разварачываюць пуню, раскрываюць страху на хаці.

Старэйшы сын гаспадара, прототып быццам-то новага чалавека, хоча з сякераю у руках абараняць гняздо.

Бацька яго дзяржыць, кажучы што змагацца трэба розумам.

Але сам стары, наўпрэкі розуму з адчаю робіць самаўбіуства.

Далей цэнтр ціжару пераходзе на беззаветнае дзіўнае каханьне Зосі, старэйшай сястры.

Яна любіць паніча.

ляпілі на вуліцах.—Хаи ведаюць гэтыя вызваленыя, што эндэцыя стараецца аб іх, хаи будуць удзячны ей за гэта. Хто інакш... ступае — той вораг ідэі злучэньня Вільні з Польшчай.

„А мы на гэта адкажам: ня сьмейце пераносіць партыйныя сваркі з Варшавы у Вільню. Ня сьмейце карыстацца з энтузіязму масс дзеля асабістых разрахункаў. Трэба умець глядзець у будучыню".

У гэтых словах мы бачым знак, што мост між намі і лепшай часткай польскага народу яшчэ ня зусім зруйнаваны што—маючы супольныя жаданьні, супольнай ахвочай працай можна будзе, калі не збудаваць вялікі мост згоды, дык хаця перакінуць між імі і намі дошку паразуменьня.

Кажучы аб нацыянальных адносінах у нашым краі, трэба яшчэ раз закрануць адну з балючых у нас спраў — жыдоўскую. Ужо гарматнія стрэлы ад нас далёк, ня чуваць ужо ні кулямётнага трэску, ані паадзінокіх стрэлаў, пара ўжо, каб трохі супакоіліся нэрвы, каб хоця трохі заціхла злосьць, ненавістніцтва, жаданьне помсты. Скажам проста: пара ўжо, каб жыд мог сьмела выйсьці на вуліцу, як кажны іншы грамадзянін нашага краю, без страху, што за яго нос выпатрашаць яму кішані, пазрываюць з пальцаў пярсьцёнкі і добра, калі яшчэ не арыштуюць. Трэба, як найхутчэй урэгуляваць справу баспекі усіх грамадзян, а асабліва трэба ўрэгуляваць справу начных равізый — каб значыцца яны адбываліся на якойсьці аснове права або вышэйшага загаду, а не як гэта захочацца якомусь патрулю або жмені разбушаваўшыхся салд...

Гэты тэррор вельмі некарысна адбіўся па справе стравованьня места. Ведама, што ў нас без мала ўвесь гандаль быў у жыдоўскіх руках. Цяпераka, калі жыдоўскае насяленьне стэрорызована і баіцца выйсьці за межы горада, бо нават праз масты вельмі часта жыда не пушчаюць а калі пусьцяць, то няма ведама, ці не адбяруць ад яго прадукты, якія ён нясе ў горад, — у гэтакіх варунках цана спажыўнасьці пачала расьці даназвычайных разьмераў. Колькі дзён назад за хунт хлеба плацілі да 18 рублёў, за яйка 3 руб. — 3 р. 50 к.

Палажэньне раблілася яшчэ горшым дзеля таго, што насяленьне дзяліла грошы на дзьве катэгорыі „добрыя" і „ня добрыя". Шмат у якіх кавярнях былі выстаўлены картачкі з надпісам: „керэнак ня прыймаюць". Каб нешта купіць за дарагую навет цану або выпіць шклянку кавы з сахарынай, трэба было перш дастаць „царскія грошы" з вялікімі нумэрамі. Гэтая ненармальнасьць страшэнна марыла сярэднюю буржуазную клясу, а што ўжо казаць аб бядоце! Але вось грашовая справа ўжо разьвязана.

Загад урады 6 мая устанавіў гэткі курс: абаротнай манэтай ёсьць польская марка; яна раўняецца нямецкай марцы — ост-марцы — царскаму рублю — $1\frac{1}{2}$ рублям думскім — 2 руб. керэнскім.

Боязна толькі, каб рэзультат ня быў гэтакі, які ўжо бываў у нас не раз у падобных здарэньнях: зара пасьля апавяшчэньня курсу грошы цэны на усі прадукты раптам павышаюцца у 2—3 разы. Усё залежыць ад таго, што скажа на гэта жыхар: ці ізноў далей будзе вылаўліваць „чырвоныя дзесяткі" і ня прыймаць пяцёрак з малымі нумэрамі ды керэнак, ці новы загад прамовіць да яго пераконаньня.

У цеснай зьвязі з цяперашняй дарагавізнай так сама і дзяліцьба прыбыўшых з Польшчы прадуктаў. Усе кажуць, што як раздадуць па 12 хун. мукі цана хлеба абніжыцца. І справядліва. На жаль, справа дзяліцьбы прадуктаў цягнецца ўжо вельмі доўга. Ужо не раз мяйсцовыя польскія газэты пісалі, што трэба хутчэй рабіць гэта. У першы раз можна б, ня чакаючы новых картачак, выдаць муку па пашпартох, паставіўшы на іх якуюсь печатку.

А нас вучаць цярплівасьці. Кажуць, што ў канцы тыдня ўжо атрымаем муку. Дык чакайма!

А насяленьне, аднак, галадае. Ф.

Песьня каваля.

Мой горан пылае,
І іскры лецяць.
Я мех уздуваю
І буду каваць.
Працую, гартую,
Як моцы стае,
Гартую, муштрую
Жалеза мае...
У кузьні ад раньня да ночы стаю
І молатам лепшую долю кую.

Нагатоўцы ізноў сымвал

Паэтычны абраз 3 сі вяшчуіць нам аб магчымасьці паза-класавых адносін, аб магчымасьці братскасьці і роўнасьці.

Надта а надта мучаецца церaз няшчасьці сям'і, без а ніводнага слова зносіць балючыя папікі новага змагацяля з панствам — брата і ймець веры Зося, што усіх злыдняў можна пазбыцца, калі людзі будуць любіць адзін аднаго так, як яна любіць паніча.

Але паніч пабавіўся, скрыўдзіў дзяўчыну і кінуў яе.

Дзяўчына адурэла.

Яна сьніла залатыя сны, яна была поўная паэзіі, і каб захаваць свой няземны характар пасьля жахучага дадыканьня жыцьця, яна саўсім адбаўляецца ад сьвету супраўдашнасьці, пераходзіць у абшар грэзаў, робіцца ненармальнай.

Сцэна з вяночкам з васількоў па сваёй моцы, па сваёй паэтычнай чыстаце, па перажываньнях, што й ня выказаць на жыцьцёвай мове, нагадывае вечны абраз Офеліі.

Драма канчаецца тым, што няшчасная матка з бяздольнымі дзеткамі сымвалічна выходзіць зьбіраць міласьцінку, а брат пад бліскам зарава ад запаленага ім панскага двара цягніць неразумную сястру, відаць, на той жа „вялікі сход", вестку аб каторым прынёс няведамы падарожны чалавек, фабрычны работнік, і на каторым знойдзецца мясцінка усім, усім, навет сумасошлым...

Харош дзед, старац, сымвал старадаўняга прымірэньня з жыцьцем.

Да заган драмы, прынамсі з тэхнічнага боку, трэба залічыць доўгія маналогіі, непатрэбны ў іных выпадках лішак багацьця на словы.

Наагул жа трэба прызнаць, што „Раскіданае гняздо" — вялікі сіг наперад у творчасьці Я. Купалы.

За кароткі, аж дзіва, час і з поўнай пісьменскай плоднасьцю перабыўшы разам з усёю маладою беларускаю літэратураю пару сантыменталізма, мешанага з народніцтвам (на расейскай мове слабыя пераклады А. А. Карыфнскага), пару чыста рамантызму і потым рэалізму, мешанага з сымвалізмам (на расейскай мове ёсьць надта добрыя пераклады В. Брусава, каторыя залічаюцца да 1914 г. у Вільні, дзе паэты пазналіся), — Я. Купала цяпер падыйшоў пад новую, няведамую мяжу творчасьці.

Трудна вешчаваць аб яго новым шляху.

Дасканальна кіруючы хвормаю, як чэх Я. Урхліцкі, ён, аднак, ня можа параўняцца з ім ў разнаабразнасьці сваіх тэматаў, ён не „расьцекаецца мысьлю па дрэву" гісторыі ўсіх часоў, усяго чалавецтва, як робіць апошні.

У трошку нейкай суб'ектыўнай аднатоннасьці, ў ухіленьню ад разьвязаньня агульна-чалавецкіх праблем — ня малая загана паэта, а можна заўважыць, што мае здольнасьці на што-сьці адваротнае тэй загане („Сон на Кургане", абраз Сама і інш., „Адвечная песьня і інш.).

Я. Купала вельмі харошы лірык, і быць можа, васпрыймаўшы і зьясьніўшы істоту вялізарных падзеяў нашых дзён, пасьля даўгаватых моўчак, у лірычных песьнях з новага часу знойдзіць ён свой новы шлях.

„Бязвінная кроў" Галубка залічаецца да пачатка сацыяльнэй рэвалюцыі.

Азлаблёны беларускі пан, які хаваравіта бачыць наперад сваю гібель ад паўстаўшага „хама", усю сваю помсту вісьць пераносіць на пасынка-сацыяліста, каторы з падвязанаю рукою, пасьля падзей у сталіцы, варочаецца дамоў к маці, каб адпачыць і тымчасам зрабіць сацыяльную рэвалюцыю у глухім, цёмным вясковым куту.

З драмы адзначаецца, як трудна сучасным драматургам даць абраз страшэннага уціску ад паноў, ськінутых сацыяльнай рэвалюцыяй.

Вялікая была драма *усяго* уціснутага пралетарыята, а дзеля таго намалёваны абраз злыдняў паасобных людзей, злыдні хлопчыка падпаска, што кідаецца у ваду ад жыцьця пад панам, гэты абраз саўсім бледны перад абразом агульнага жыцьця уціснутых.

На шкоду, драма агульнага жыцьця адзначаецца у Галубка толькі рэплікамі дзеючых асоб.

Найбольш падобны да праўды і мастацкі абраз ў драме—пастух Ціт, што ўзгадаваў з паніча байца камуніста.

Галубок будзе мець больш карысьці, калі ня будзе хапацца, калі ад схэматычнасьці пачане перахадзіць на мастацкую дэталізацыю, надаючы партрэтам сваіх герояў сочнасьць хварбы.

З літэратурнага боку ён мусіць вучыцца драматургіі у Я. Купалы, а с пагляду разуменьня наўкольных падзей ён перагнаў паэта, і у тым яго сучасная заслуга.

І калі Я. Купала, як народны дагэтай пары паэт, пакуль што не на версі сваиго палажэньня, дык Галубок даў болей, чымся можна было спадзявацца.

М. І.

І холад і голад
У хатцы вітае,
А праца і молат
Мне моц адбірае!
Гей, ўдару ж я, ўдару!
Гарно раздзьмухну,
Сагну, загартую
Я сэрца—касу!
Я праўду і волю кахаю—люблю
І молатам лепшую долю кую!

Ф. Чарнышэвіч.

АПОШНІЯ НАВІНЫ.

ВЕСТКІ З ФРОНТУ.

За учорашні дзень навін на віленскім фронце не здарылася.

Чуткі і дзейканьне у горадзе аб Маладэчні і інш., як нас паведамілі з пэўнай крыніцы, пакуль што не спраўдзіліся.

Беларусь.

Арышты ў Менску.

У Менску масавыя арышты у зьвязку з эвакуацыяю бальшавізма.

Выдатнейшых грамадзян вывозяць, як закладнікаў, у Смаленск.

Беларуская дэлегацыя у Чэхіі.

У чэскую Прагу прыбыла дыплёматычная місcыя з Беларусі. Так піша газэта „Kurjer Polski" с 25 красавіка.

Літва.

Літоўская дэлегацыя у Варшаві.

Прыехала у Варшаву літоўская дэлегацыя дзеля вырашэньня палітычных і другіх спраў. Пакуль што вядуцца перагаворы з польскім урадам аб угрунтаваньні раздзеляючай граніцы паміж польскімі вайскамі і вайскамі літоўска-беларускімі.

Газэта „Kurjer Polski" піша, што у Варшаве у гэтай справе ёсць вось якія асобы: Шауліс, Діамантіс (быўшы літоўскі пасол у Берліне), палкоўнік (?) Велікіс (быўшы ваенны міністр) ды палкоўнік Езовітас—камандуючы беларускіх войск.

Літоўскія дзеячы.

Літоўскія дзеячы, ксяндзы Даўгель і Вайлакайціс, а таксама п.п. Сташынскі і Гіра (паэт) і б. рэдактарка газ. „Ukininkas" п. Барткевіч, каторых бальшавікі забралі з сабою, знаходзяцца у Дзьвінскай крэпасьці.

Польшча.

Грошы Расейскай Рэспублікі.

Валюта расейскіх грошы на біржы у Варшаве падае. На думскіе грошы зьвярнулі увагу фінансісты і гэтых грошы курс досыць падняўся. За 100 рублёў думскімі плацілі ад 64 марак 50 пфэнігоў да 67 марак. За царскіе 500 рублёўкі плацілі ад 108 марак да 109 25 пфэнігоў за сотню.

1-га мая ў Любліне.

ЛЮБЛІН. (К. П.) Работніцкае сьвята 1-га мая адбылося спакойна. На раніцы утварыўся паход з сябраў П. П. С. (Польскай Партыі Сацыялістычнай), камуністаў і жыдоўскіх сацыялістаў з Саскага саду пад памятнік Люблінскай Уніі.

У бюрох працавалі, магазыны былі зачынены. У ночку на 30-га мая зьявіўся на магістраце чырвоны штандар, каторы меставы ўрад за ўвесь дзень не зьняўі.

30-га красавіка было засяданьне меставага ураду, на якім разглядалі справу ведамых выпадкаў з жыдамі. Меставы ўрад гэтыя здарэньні зганілў.

Меставы урад разглядаў пытаньне аб сьвяткаваньні 1-га мая. Радныя сацыялісты выставілі праект, каб сьвяткаваць у бюрох магістрату.

Маскоушчына.

Латышы і фіны наступаюць.

ПАРЫЖ, 2—V (Р.Т.А.) З Гельсінгфорсу паведамляюць: латышская армія заняла Пячору. Наступленьне фінляндзкага войска ідзе ўперад. Фіны занялі Олонец і Ладзейнае Поле, што на Мурманскай чыгунцы.

Уселякія весткі.

Эрцбэргер скаржыцца Фошу на палякоў.

БЕРЛІН (П.Т.А.). Эрцбэргер выслаў да старшыні нямецкае палюбоўнай камісіі ў г. Спаа ген. Ваммэаштэйна тэлеграму да ўручэння яе ген. Фошу, у якой піша паміж іншым:

„Урад нямецкі дастаў гэтымі днямі зусім годныя веры весткі якія даносяць, што польская армія маніцца найбліжэйшымі днямі пачаць атакі з вялікімі збройнымі сілами на нашыя землі у Познані і на Вышэйшым Шлёнзку (Сілезіі). Зборы польскага войска на нямецкім пагранічы пацьвярджае праўдзівасьць гэтых вестак. Урад нямецкі пераконаны, што саюзныя дзяржавы зробяць усё, каб не дапусьціць праліцця крыві, якое з прычыны нападу палякоў мусіла-б наступіць. Урад нямецкі разумеецца пазволіць так сама на далейшы перавоз войск Галлера. Дзеля таго-ж мы мусілі-б скінуць адпавядальнасьць за ўсё што можа наступіць".

— Фінскі сойм вялікшасьцю 138 галасоў проціў 36 адкінуў манархічную канстытуцыю.

— Нямецкі Устаноўчы Сойм мае пераехаць з Вэймару у Бэрлін.

У ВІЛЬНІ.

Устанаўленьне валюты.

Доўга чаканае распараджэньне польскае ўлады нарэшці апублікована.

Марка польская раўняецца 100 пфэнігам. 1 марка польская—1 марцы нямецкай—1 остмарцы (палове ост-рубля—1 царскаму рублю—1½ думскаму рублю—2 рублям Кіярэнскага.

Усе цэны, продаж, рахункі павінны азначацца у польскіх марках. пры тым рахункі ніжэй маркі павінны быць роблены на усіх дробных знаках грашовага абмена, як польскіх так нямецкіх або расейскіх. Прычым 1 фэніг польскі альбо нямецкі раўняецца 1 расейскай капейцы.

На жаль нічога у распараджэньні ні сказана аб савецкія грошы: 1, 2 і 3 рублях, відаўна пушчаных у ход, а так сама не ясна сказана аб юбілейных марках і расейскіх знаках вартасьці 1, 2, 3, 5 капеяк.

Сярод чыгуншчыкаў.

Як мы чулі, надта кепскае палажэньне віленскіх чыгуншчыкаў будзе польскаю ўладаю палепшана к 15-му маю.

Магчыма, што будуць выдаваць нейкую падмогу.

Пенсіі б. савецкім служачым.

Магістрат узьняў прынцыпіяльнае пытаньне, каб б. савецкім служачым выплаціць за службу грошы па 1-е мая.

Харчы.

Як кажуць, польская ўлада загадала усім харчавым раёным бюро, кабканечне зрабілі сьпісаньне на харчавых картках не пазьней, як у чацьвер 8 мая, і каб з 9 мая пачаць выдачу насяленьню пакуль што аднэй мукі, 4 хунты (з 20 красавіка па 1-е мая), па 2 маркі за хунт.

Харчавыя крамы.

Усяго адчыняецца пакуль што 55 харчавых крам (20 іудзейскіх і 35 хрысьціянскіх).

Харчы прытулкам.

Прытулкі і розныя дабрачынныя установы дастаюць цераз сваіх прадстаўнікоў харчы з апошняй, што мае быць, выдачы (12 хун. мукі, 1 х. солі, 1 х. сала 2 х. цукру і 1 х. газы).

Камерчаскі банк.

Камерчаскі банк (на Юраўскім праспекці) пасьля рэстаўрацыі пачнець ізноў сваю работу ў поўным размеру.

Магчыма навет адмена грошы.

Зьезд польскіх рад.

На зьездзе польскіх рад Магілеўскай, Віцебскай і Менскай зямлі у ліку прадстаўнікоў ёсьць ад Менска граф Чапскі, Кеневіч, Поранскі і інш.

„А ты адкуліцька, прыяцель?"

3-га мая у мейскай салі гаварыў „ад беларусаў і горада Менска" нейкі пан Дабрашыц.

Мусім спытацца у пана Дабрашыца: якое меў ён права гаварыць ад менскіх беларусаў **ды й наагул ад беларусаў?**

Насеньня.

Прыватнымі людзьмі прывезен з Варшавы 1 вагон насеньня, якое прадаецца земляробам па 8 марак хунт (замест 120 цёх па тутэйшай сьпекулятыўнай цане).

Слова праўды.

У польскае сьвята надта добрае казаньне было на адправе у Востра-брамскам касьцелі: аб патрэбі брацкай еднасьці паміж усімі нацыямі, паміж тым аб згодзе палякоў з літоўцамі.

Рэдактар і выдавец І. Вайцяховіч.